

БАЛАНС СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ В ПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ РЕГІОНІВ

В статті розглянуто базові положення забезпечення балансу соціальної справедливості та економічної ефективності в промисловому комплексі регіонів. Доведено, що спостерігається відсутність адекватного розуміння діалектики економічної ефективності і соціальної справедливості представниками бізнесу і владних структур що стримує їх активність в процесах їх балансу.

Ключові слова: баланс, соціальна справедливість, економічна ефективність

D. MYKHAILENKO

Research Center for Industrial Development Problems of the NAS of Ukraine

BALANCE OF SOCIAL EQUITY AND ECONOMIC EFFICIENCY IN THE INDUSTRIAL COMPLEX OF THE REGIONS

The article deals with the basic provisions of ensuring the balance of social equity and economic efficiency in the industrial complex of regions. It is proved that the lack of adequate understanding of the dialectic of economic efficiency and social justice by representatives of business and government structures what leads to hold back their activity in the processes of their balance.

Keywords: balance, social equity, economic efficiency

Вступ. Традиційна економічна теорія мало уваги надає взаємодії економічних об'єктів, суб'єктів і інститутів. В зв'язку з цим важливе доповнення до ідей соціоекономіки складають публікації, зосереджені на пошуках інструментів впорядкування взаємозв'язку економічної ефективності і соціальної справедливості [17]. В цьому аспекті доцільно скористуватися, наприклад, роботою М. Вахтіної [3]. Автор на основі значного статистичного матеріалу дає обґрунтування необхідності створення інституційних механізмів забезпечення соціальної справедливості в сучасній ринковій економіці. «Исследование институциональных оснований справедливой рыночной экономики помогут обеспечить необходимую теоретическую базу для разработки и практической реализации конкретных мер, направленных на поддержание равенства экономических прав, добросовестной конкуренции, преодоление избыточного неравенства доходов и бедности» вважає М. Вахтіна

[3, с. 5]. Значну допомогу у створення справедливих державних інституційних механізмів побудови справедливого суспільства і економіки в Україні забезпечують громадянські організації які мають досвід узгодження своїх приватних інтересів з загальнонаціональними [1, с. 59; 18, с. 5; 19, с. 121].

Поряд з цим, останніми роками промисловий комплекс регіонів України поступово став втрачати основні джерела забезпечення своєї життєдіяльності. Поряд із окремими досягненнями модернізації виробництв в окремих сегментах вітчизняної індустрії, в цілому промисловий комплекс регіонів перестав самостійно забезпечувати ефективне функціонування та стабільний розвиток. В цілому українська промисловість швидко втрачає свої конкурентні позиції. Причому не тільки порівняно з провідними індустріальними державами (США, Китай, ФРН), але і найближчими сусідніми країнами, які пройшли через важкі випробування ринкової трансформації (Білорусь, Польща, Росія). По суті відбувається деіндустріалізація вітчизняної економіки, яка знаходить відображення в скороченні обсягів промислового виробництва і його ефективності [7].

Постановка завдання. Питаннями вирішення зазначеної проблеми займалися І. Афіногенова [1], О. Білоцерківець [2], М. Вахтіна [3], В. Геєць [4], А. Гриненко [5], В. Дамшаєва [6], А. Гриценко [9], О. Кузнєцова [14], Д. Петросян [17]. Однак, не зважаючи на велику кількість глибоких досліджень питання збалансованості соціальної справедливості та економічної ефективності в промисловому комплексі регіонів залишаються достатньо гострими.

Результати. Динаміка економічних показників промисловості України свідчить про її системну кризу і відсутність керованого переходу до нового змісту індустріалізації через опанування сучасних технологічних укладів. В країні не створені надійні інституціональні умови підтримки глобальних ланцюжків створення вартості з розподілом їх елементів відповідно до конкурентних переваг окремих країн і світових регіонів. Немає конструктивних програм спеціальних заходів щодо забезпечення випереджаючого розвитку промисловості власних регіонів. Очевидно, що зазначені несприятливі тенденції розвитку української промисловості потрібно подолати [7].

Характер трансформації соціально-економічних відносин в українському суспільстві, еволюція ринково-орієнтованих видів економічної діяльності

створили загрозу для національної безпеки. Слід зазначити, що одним із пріоритетних напрямів забезпечення національної безпеки нашої держави є формування збалансованості економічної ефективності та соціальної справедливості та використання її як засобу подолання соціально-економічної напруженості на основі підтримки механізмів її формування з боку широких прошарків суспільства. Однак таке формування потребує чіткої ефективної взаємодії суб'єктів національної економіки, держави, бізнесу, населення [10, 11].

Забезпеченню збалансованості економічної ефективності та соціальної справедливості в промислову комплексі регіонів сприятиме, по-перше, виважена промислова політика, яку необхідно спрямовувати на модернізацію, підтримання та стимулювання державними інструментами галузей промисловості, де спостерігається не ефективний та не справедливий розподіл ресурсів. Промислова політика має компенсувати недоліки ринкового механізму для певних випадків розподілу ресурсів; стимулювати розвиток експортного потенціалу галузей промисловості України.

Економіка по суті є частиною соціальної системи держави. Недосконалість останньої руйнує джерела відновлення економіки, пов'язані з трудовою поведінкою населення. Потребує перегляду законодавча база забезпечення соціальних стандартів і гарантій населенню України. На практиці, існує велика кількість нормативно-правової документації, що пояснюють та доповнюють існуючий Закон України «Про прожитковий мінімум». Проте, аналіз цих документів дозволив визначити, що зміст цієї документації не є чітким і не відображає сутності системи державних соціальних стандартів та гарантій. Можна зазначити, що існуючий базовий соціальний стандарт не задовольняє потреби жителів України. В зв'язку з цим, потребує перегляду Закон України «Про прожитковий мінімум», виходячи із реальних потреб українця та можливостей вітчизняної економіки. Формування такої системи потребує прийняття розробки та затвердження основного стратегічного документу, де були б відображені основні державні соціальні стандарти [7, 11, 15].

Враховуючи наведені аргументи, вважаємо за доцільне констатувати наступне:

- в Україні необхідно вдосконалити процес державного прогнозування економічного і соціального розвитку, прогнозування повинно базуватися на об'єктивних статистичних даних рівня життя населення, це сприятиме розробці переліку обґрунтованих заходів, спрямованих на реалізацію соціального забезпечення громадян держави;

- з врахуванням європейського досвіду, потребує перегляду Методика визначення розміру прожиткового мінімуму на одну особу та для осіб, які відносяться до основних соціальних і демографічних груп населення, зокрема варто змінити визначений чинним законодавством України перелік продуктів харчування, непродовольчих товарів та послуг для основних соціальних і демографічних груп населення, що складають споживчий кошик, необхідний для існування;

- не є перспективною для соціального розвитку держави політика бюджетного дефіциту, з метою вирішення даної проблеми бажано змінити підходи щодо встановлення видатків з бюджету, насамперед доцільно закладати видатки на соціальну сферу як пріоритетний напрямок політики країни – формування Соціального бюджету;

- необхідно уточнити правовий зміст поняття «прожитковий мінімум», а саме: частину 1 статті 1 Закону України «Про прожитковий мінімум», пропонується викласти в наступній редакції: «прожитковий мінімум – це законодавчо встановлений мінімальний розмір місячного доходу громадян держави, необхідний для збереження здоров'я і підтримання належного рівня життєдіяльності громадян (задоволення соціальних (біологічних, духовних) потреб людини), базуючись на споживчих цінах на продукти харчування, непродовольчі товари та послуги та витрат на обов'язкові платежі та збори».

Диференціація рівня життя і доходів населення. Формування невеликої групи багатого населення (олігархів, власників промислових підприємств, топ-менеджерів) і значної частини бідного населення створює ситуацію соціальної напруженості в суспільстві. Слід визначити, що сучасній частині власників промислових підприємств притаманно нехтування суспільними інтересами працівників промисловості, безконтрольність, безвідповідальність, звертання до тіньового сектору економіки. В зв'язку з цим, між працівниками промислового сектору та олігархами поглиблюється протиріччя, що в

кінцевому підсумку може призвести до серйозних соціально-економічних проблем.

Відсутність адекватного розуміння діалектики економічного і соціального розвитку представниками бізнесу і владних структур стримує їх активність в процесах їх гармонізації. Різноманіття відносин «держава–бізнес», які обумовлюють ступінь напруженості у функціонуванні промислового комплексу, пошук її найбільш ефективної форми відбиваються в існуванні численних промислових асоціацій, через які інтереси та прагнення ділових кіл доводяться до уряду. Можна зазначити, що процеси, які обумовлюють прийняття рішень щодо супроводження зростання галузей, що підносяться у своєму розвитку, великою мірою ідентичні процесам, характерним для супроводження занепадаючих галузей. Насамперед забезпечує супроводження величезна статистична база головних рішень і відповідна моніторингова діяльність. Разом з тим велике значення у механізмі супроводження займають тіньові механізми особистих неформальних зв'язків, лобізму, шахрайств. З урядового боку у цьому механізмі беруть участь не тільки окремі політичні діячі та формальні структури, що презентують префектури, де розташовані підприємства занепадаючих галузей, а й так звані бюро джерел, які відповідають кожен за свій сектор промисловості. Їх інституційний вплив на приватний сектор здійснюється через сотні промислових та торгових асоціацій, як представляють ті чи інші інтереси. І урядові службовці, і бюро постійно підтримують контакт через проведення різних нарад, де розглядається широке коло питань економічних та політичних технологій, політики тарифів, податків, імпорту, іноземних інвестицій тощо.

Висновки. Отже, потребує обґрунтування і практичної реалізації трансформація системи статистичної звітності, приведення її у відповідність до нагальних проблем розвитку суспільства. Стратегії і програми розвитку промислового комплексу мають невисоку надійність реалізації, оскільки не враховують інтереси стейкхолдерів, виконавців, не передбачають інвестування не тільки в робочі місця, технології, обладнання, а й в формування толерантності тих, для кого вони призначені. Можливість вирішення перелічених проблем можливе за умови професіоналізації менеджменту на всіх рівнях управління життєдіяльністю суспільства.

Література

1. Афиногенова И. Н. Экономическая эффективность и социальная справедливость / И. Н. Афиногенова // Территория науки. – 2013. – № 1. – С. 54–60.
2. Білоцерківець О. Г. Структурна гармонізація економіки як чинник економічного зростання : моногр. / О. Г. Білоцерківець, Т. В. Бурлай, Н. Ю. Гончар, Н. І. Горшкова, І. В. Крючкова; Ін-т економіки та прогнозування НАН України. – К. : Експрес, 2007. – 520 с.
3. Вахтина М. А. Институциональные основания справедливой рыночной экономики / М. А. Вахтина. – Изд-во СамНЦ РАН : Самара, 2013. – 255 с.
4. Геєць В., Гриценко А. Економіка і суспільство: непізнані грані взаємовпливу (роздуми над прочитаним) / В. Геєць, А. Гриценко // Економіка України. – 2012. – № 3. – С. 4-24.
5. Гриненко А.М. Соціальна справедливість як ключовий принцип у реалізації соціальної політики держави / А. М. Гриненко // Наукові праці. Серія Педагогіка. – Випуск 99. – Том 112. – С. 104–107.
6. Дамшаева, В. А. Проблема справедливости в свете концепции устойчивого развития : автореф. дис. канд. философ. наук : 09.00.11 / Дамшаева, Вера Анатольевна; Бурятский государственный ун-т. – Улан– Удэ, 2000. – 20 с.
7. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Заславская Т. И. Социальный механизм трансформации российского общества / Т. И. Заславская // Социологический журнал. – 1995. – № 3. – С. 5–21.
9. Інституційні трансформації соціально-економічної системи України: монографія / за ред. чл.-кор. НАН України Гриценко А.А.; НАН України, ДУ «Інститут економ, та прогнозування НАН України» . - К.: , 2015. – 344 с.
10. Інформація про стан забезпечення соціальної справедливості в Україні. Додаток до Постанови Президії Федерації професійних спілок України від 11.12.2012 м. Київ №П-15-7 [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <http://www.fpsu.org.ua/component/content/article/142-den-socialnoi-spravedlivosti/602-zahodysoctprav-2>.

11. Карпенко О.В. Мінімальна заробітна плата та проблеми її реформування / О.В. Карпенко // Збірник наукових праць ДВНЗ «УАБС НБУ» «Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України». – 2010. – Т. 30. – С. 128-136.

12. Клейнер Г. Б. Экономика должна быть гармоничной / Г.Б.Клейнер // Конкурентоспособная Россия. – 2009. – №2 (14). – С. 19–21.

13. Кони́на Л.В. Социальная справедливость и ее критерии / Л.В.Кони́на // Соціум. Наука. Культура. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://intkonf.org/k-filosof-n-konina-l-v-sotsialnaya-spravedlivost-i-ee-kriterii/>

14. Кузнецова О. Щодо сутності економічної ефективності / О. Кузнецова. – № 4 (49). – 2014. – С. 178–189.

15. Моніторинг показників соціальної сфери [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=179608&cat_id=141688

16. Неэкономические грани экономики: непознанное взаимовлияние. Научные и публицистические заметки обществоведов / Рук. междисципл. проекта и науч. ред. О. Т. Богомолов; зам. рук. междисципл. проекта Б. Н. Кузык. – М. : Институт экономических стратегий. – 2010. – 800 с.

17. Петросян Д. Социальная справедливость в экономических отношениях: институциональные аспекты / Д. Петросян // Вопросы экономики. – 2007. – № 2. – С. 59–67.

18. Стеблецова Н. Н., Васютин Ю. С. Теоретико-методологические подходы к познанию гражданского общества, его места и роли в консолидации и стабильности общественных отношений /

19. Томаш Л. В. Гражданское общество – социальная основа государства, власти и демократии /Л. В. Томаш // Евразийский юридический журнал. – 2012. – № 12 (55). – С. 121–125.

References

1. Afynohanova Y. N. Ekonomycheskaia efektyvnost y sotsyalnaia spravedlyvost / Y. N. Afynohanova // Terrytoryia nauky. – 2013. – No. 1. – P. 54–60.

2. Bilotserkivets O. H. Strukturna harmonizatsiia ekonomiky yak chynnyk ekonomichnoho zrostantia : monohr. / O. H. Bilotserkivets, T. V. Burlai, N. Yu. Honchar, N. I. Horshkova, I. V. Kriuchkova; In-t ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy. – K. : Ekspres, 2007. – 520 p.
3. Vakhtyna M. A. Ynstytutsyonalnye osnovanyia spravedlyvoi rynochnoi ekonomyky / M. A. Vakhtyna. – Yzd-vo SamNTs RAN : Samara, 2013. – 255 p.
4. Heiets V., Hrytsenko A. Ekonomika i suspilstvo: nepiznani hrani vzaiemovplyvu (rozдумы nad prochytanym) / V. Heiets, A. Hrytsenko // Ekonomika Ukrainy. – 2012. – No. 3. – P. 4-24. [in Ukrainian]
5. Hrynenko A.M. Sotsialna spravedlyvist yak kliuchovy pryncyp u realizatsii sotsialnoi polityky derzhavy / A. M. Hrynenko // Naukovi pratsi. Serii Pedagogika. – Issue. 99. – Vol. 112. – P. 104–107.
6. Damshaeva, V. A. Problema spravedlyvosti v svete kontseptsyy ustoichyvoho rozvytyia : avtoref. dys. kand. fylosof. nauk : 09.00.11 / Damshaeva, Vera Anatolevna; Buriatskyi hosudarstvennyi un-t. – Ulan–Ude, 2000. – 20 p.
7. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Ofitsiinyi sait. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Zaslavskaia T. Y. Sotsyalnii mekhanyzm transformatsyy rossiiskoho obshchestva / T. Y. Zaslavskaia // Sotsyolohycheskyi zhurnal. – 1995. – No. 3. – P. 5–21.
9. Instytutsiini transformatsii sotsialno-ekonomichnoi systemy Ukrainy: monohrafiia / za red. chl.-kor. NAN Ukrainy Hrytsenko A.A.; NAN Ukrainy, DU «Instytut ekonom, ta prohnozuvannia NAN Ukrainy» . - K.: , 2015. – 344 p. [in Ukrainian]
10. Informatsiia pro stan zabezpechennia sotsialnoi spravedlyvosti v Ukraini. Dodatok do Postanovy Prezydii Federatsii profesiinykh spilok Ukrainy vid 11.12.2012 m. Kyiv №P-15-7 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.fpsu.org.ua/component/content/article/142-den-socialnoi-spravedlivosti/602-zahodysoctprav-2>.
11. Karpenko O.V. Minimalna zarobitna plata ta problemy yii reformuvannia / O.V. Karpenko // Zbirnyk naukovykh prats DVNZ «UABS NBU» «Problemy ta perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy». – 2010. – Vol. 30. – P. 128-136.
12. Kleiner H. B. Ekonomika dolzhna byt harmonychnoi / H.B.Kleiner // Konkurentosposobnaia Rossyia. – 2009. – No. 2 (14). – P. 19–21.
13. Konyna L.V. Sotsyalnaia spravedlyvost y ee krytery / L.V.Konyna // Sotsium. Nauka. Kultura. [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupa: <http://intkonf.org/k-filosof-n-konina-l-v-sotsialnaya-spravedlivost-i-ee-kriterii/>
14. Kuznietsova O. Shchodo sutnosti ekonomichnoi efektyvnosti / O. Kuznietsova. – No. 4 (49). – 2014. – P. 178–189.
15. Monitorynh pokaznykiv sotsialnoi sfery [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=179608&cat_id=141688
16. Neekonomycheskye hrany ekonomyky: nepoznannoe vzaymovlyiane. Nauchnie y publytsystycheskye zametky obshchestvovedov / Ruk. mezhdystrypl. proekta y nauch. red. O. T.

Bohomolov; zam. ruk. mezhdystsyp. proekta B. N. Kuzik. – M. : Ynstytut ekonomycheskykh stratehiy. – 2010. – 800 p.

17. Petrosian D. Sotsyalnaia spravedlyvost v ekonomycheskykh otnosheniakh: unstyutstsyonalnye aspekty / D. Petrosian // Voprosy ekonomyky. – 2007. – No. 2. – P. 59–67.

18. Stebletsova N. N., Vasiutyn Yu. S. Teoretyko-metodolohycheskiye podkhodi k poznaniyu hrazhdanskogo obshchestva, ego mesta y roly v konsolydatsyy y stablynosti obshchestvennykh otnoshenyi /

19. Tomash L. V. Hrazhdanskoe obshchestvo – sotsyalnaia osnova hosudarstva, vlasty y demokratyy /L. V. Tomash // Evrazyiskiy yurydycheskiy zhurnal. – 2012. – No. 12 (55). – P. 121–125.